

Asia: VN/3884/2020

Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma

Lausunnonantajan näkemykset saavutettavuuden edistämisen tavoitteista

Tavoite 1

-

Lisähuomioita tavoitteesta 1

-

Tavoite 2

-

Lisähuomioita tavoitteesta 2

-

Tavoite 3

-

Lisähuomioita tavoitteesta 3

-

Tavoite 4

-

Lisähuomioita tavoitteesta 4

-

Tavoite 5

-

Lisähuomioita tavoitteesta 5

-

Tavoite 6

-

Lisähuomioita tavoitteesta 6

-

Tavoite 7

-

Lisähuomioita tavoitteesta 7

-

Tavoite 8

-

Lisähuomioita tavoitteesta 8

-

Tavoite 9

-

Lisähuomioita tavoitteesta 9

-

Tavoite 10

-

Lisähuomioita tavoitteesta 10

-

Tavoite 11

-

Lisähuomioita tavoitteesta 10

-

Tavoite 11

-

Lisähuomioita tavoitteesta 11

-

Tavoite 12

-

Lisähuomioita tavoitteesta 12

-

Tavoite 13

-

Lisähuomioita tavoitteesta 13

-

Tavoite 14

-

Lisähuomioita tavoitteesta 14

-

Tavoite 15

-

Lisähuomioita tavoitteesta 15

-

Tavoite 16

-

Lisähuomioita tavoitteesta 16

-

Tavoite 17

-

Lisähuomioita tavoitteesta 17

-

Tavoite 18

-

Lisähuomioita tavoitteesta 18

-

Tavoite 19

-

Lisähuomioita tavoitteesta 19

-

Tavoite 20

-

Lisähuomioita tavoitteesta 20

-

Tavoite 21

-

Lisähuomioita tavoitteesta 21

-

Tavoite 22

-

Lisähuomioita tavoitteesta 22

-

Tavoite 23

-

Lisähuomioita tavoitteesta 23

-

Tavoite 24

-

Lisähuomioita tavoitteesta 24

-

Tavoite 25

-

Lisähuomioita tavoitteesta 25

-

Tavoite 26

-

Lisähuomioita tavoitteesta 26

-

Tavoite 27

-

Lisähuomioita tavoitteesta 27

-

Tavoite 28

-

Lisähuomioita tavoitteesta 28

-

Tavoite 29

-

Lisähuomioita tavoitteesta 29

-

Tavoite 30

-

Lisähuomioita tavoitteesta 30

-

Tavoite 31

-

Lisähuomioita tavoitteesta 31

-

Tavoite 32

-

Lisähuomioita tavoitteesta 32

-

Tavoite 33

-

Lisähuomioita tavoitteesta 33

-

Tavoite 34

-

Lisähuomioita tavoitteesta 34

-

Tavoite 35

-

Lisähuomioita tavoitteesta 35

-

Tavoite 36

-

Lisähuomioita tavoitteesta 36

-

Tavoite 37

-

Lisähuomioita tavoitteesta 37

-

Tavoite 38

-

Lisähuomioita tavoitteesta 38

-

Tavoite 39

-

Lisähuomioita tavoitteesta 39

-

Tavoite 40

-

Lisähuomioita tavoitteesta 40

-

Tavoite 41

-

Lisähuomioita tavoitteesta 41

-

Tavoite 42

-

Lisähuomioita tavoitteesta 42

-

Tavoite 43

-

Lisähuomioita tavoitteesta 43

-

Tavoite 44

-

Lisähuomioita tavoitteesta 44

-

Tavoite 45

-

Lisähuomioita tavoitteesta 45

-

Tavoite 46

-

Lisähuomioita tavoitteesta 46

-

Tavoite 47

-

Lisähuomioita tavoitteesta 47

-

Tavoite 48

-

Lisähuomioita tavoitteesta 48

-

Tavoite 49

-

Lisähuomioita tavoitteesta 49

-

Tavoite 50

-

Lisähuomioita tavoitteesta 50

-

Lausunnonantajan muita huomioita luonnoksesta

Lausunto

Asia: Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma

Viite: VN/3884/2020

Yleistä

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. VANE on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (SopS 27/2016; vammaisyleissopimus) kansallinen koordinaatiomekanismi. VANE ottaa lausunnossaan kantaa asiaan vammaisyleissopimuksen velvoitteiden näkökulmasta.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja esityksen kannalta keskeiset veloitteet

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus on Suomessa lainsäätövoimassa. Yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnyntäisen arvon kunnioittamista.

Vammaisyleissopimuksen mukaisesti vammaiset henkilöt tulee osallistaa kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon. Osallistamisveloitteen ja sitä tarkentavan yleiskommentin (General Comment 7: Article 4.3 and 33.3: Participation with persons with disabilities in the implementation and monitoring of the Convention) mukaisesti osallistamisen on oltava jatkuvaa ja vammaisjärjestöjen näkemykset on aidosti huomioitava valmistelussa. Osallistaminen on ulotettava kaikkiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin, jotka voivat suoraan tai välillisesti vaikuttaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen.

Vammaisyleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti sopimuspuolten tulee tunnustaa vammaisen henkilön oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Toteuttaakseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen.

Vammaisyleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti sopimuspuolten pitää varmistaa, että vammaisia henkilöitä ei suljeta yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella; vammaiset henkilöt pääsevät osallistamaan, hyvänlaatuiseen ja maksuttomaan ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät; vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset; vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpottamaan heidän tehokasta koulutustaan sekä toteutetaan tehokkaat yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin täysimääräisen osallisuuden tavoitteen mukaisesti.

Vammaisyleissopimukseen 9 artiklaan on kirjattu esteettömyys ja saavutettavuus edellytyksenä vammaisten henkilöiden itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle kaikilla elämäntiloilla. Sopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisöille avoimiin ja tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueella.

Yleissopimuksen 19 artiklan mukaisesti vammaiselle henkilöllä on oikeus elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet.

VANE haluaa myös tuoda esille, että YK:n vammaiskomitea on antanut inklusiivista eli osallistavaa opetusta koskevan yleiskommentin (General comment 4; Article 24; Right to inclusive education). Siinä on muun muassa määritelty osallistava opetus ja sen edellytykset.

Huomiot esityksestä

VANE pitää erityisen kannatettavana ja hyvänä sitä, että korkeakoulujen saavutettavuuteen ja sen edistämiseen on monipuolisesti kiinnitetty huomiota eri sidosryhmät osallistaen, ja työn pohjalta on laadittu hyvät ja konkreettiset suositukset. Selvityksessä on hyvin tunnistettu erilaisia saavutettavuuden esteitä ja ryhmiä, joiden osalta asiaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota. VANE pitää hyvänä sitä, että työssä on huomioitu intersektionaalisuus ja se, että eri tekijät voivat vaikuttaa henkilön yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin.

VANE pitää hyvänä myös sitä, että YK:n vammaisyleissopimus ja sen keskeiset velvoitteet on selvityksessä huomioitu sekä taustaosiossa että suosituksissa. VANE korostaa edellisessä kappaleessa mainittuja yleissopimuksen mukaista velvoitteita ja erityisesti vammaisten henkilöiden osallistamisvelvoitetta. Näitä yleissopimuksen velvoitteita voisi vielä laajemmin avata tekstissä. On myös tärkeää huomioida, että osallistamisvelvoitteen mukaisesti tämän selvityksen jatkotyössä ja suositusten toimeenpanossa vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen osallisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

VANE katsoo, samoin kun selvityksessä on todettu, että vammaisten henkilöiden oikeuksista ja muun muassa kohtuullisista mukautuksista tarvitaan lisää tietoa koko koulutusjärjestelmässä. Tämän vuoksi suositukset tiedon lisäämisestä ja opettajankoulutuksen kehittämisestä ovat erityisen tervetulleita. Myös tietopohjan vahvistaminen on tärkeä tavoite, joihin liittyvät ehdotukset ovat kannatettavia.

VANE korostaa, että saavutettavuuteen liittyvien haasteiden ratkaisemisessa eri toimijoiden välinen yhteistyö ja tiedonkulku ovat ensiarvoisen tärkeitä. Saavutettavuustyötä on tärkeä kehittää koulutusasteiden, mutta myös jatkuvan oppimisen eri toimijoiden välisessä yhteistyössä. Mahdollisesti perustettavassa foorumissa tulee olla laaja-alainen edustus keskeisiä sidosryhmiä sekä korkeakoulu yhteisön jäseniä.

VANE korostaa YK:n vammaisyleissopimuksen merkitystä ja sen toimeenpanon vahvistamista myös tämän selvityksen vammaisia henkilöitä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös yhdenvertaisuuslaki ja sen tehokas toimeenpano sekä siihen tehtävä osittaisuudistus on merkittäviä työn kannalta. Ehdotettujen toimien osalta on tärkeää, että niiden saavuttamiseksi turvataan riittävä resursointi.

Selvityksessä käytetyt käsitteet kaipaavat joltain osin hieman tarkennusta sen varmistamiseksi, että lukija ymmärtää, mitä käsitteillä kussakin yhteydessä tarkoitetaan. VANE ehdottaa, että puhuttaessa rakennetun ympäristön ”saavutettavuudesta”, käytetään vakiintunutta termiä ”esteettömyys”.

Sivulla 36 todetaan ”Rakennetun ympäristön esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille.” Kohtaa voisi täsmentää muuttamalla se muotoon

”asetetuille velvoitteille”. Näitä velvoitteita myös tarkennetaan valtioneuvoston asetuksessa rakennuksen esteettömyydestä (241/2017).

VANE myös haluaa tuoda esille, että laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (206/2019) saavutettavuudella tarkoitetaan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava digitaalisten palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa. Tässä selvityksessä saavutettavuutta käytetään toisessa, laajemmassa merkityksessä, ja käsitteen käyttö tässä merkityksessä on hyvä tuoda selvästi esille tiedostaen, että käsite on eri yhteyksissä ja lainsäädännössä vakiintunut eri merkityksissä.

Lisäksi VANE ehdottaa, että selvityksessä tuodaan osallistavan opetuksen määritelmä esille myös YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisessa merkityksessä ja laajuudessa. Tätä määrittelyä on tehty kattavasti edellisessä kappaleessa mainitussa YK:n vammaiskomitean antamassa osallistavaa opetusta koskevassa yleiskomentissa.

VANE korostaa vielä, että selvityksessä on tunnistettu keskeisiä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisten oikeuksien toteutumisen kannalta asioita. VANE korostaa sitä, että nämä havainnot on hyvä huomioida myös muissa hallinnonalan reformeissa ja lainsäädäntöuudistuksissa sekä esimerkiksi hallinnonalan toiminnallisessa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyössä.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

varapuheenjohtaja Kaisa Alanne

erityisasiantuntija Tea Hoffrén

Hoffrén Tea
Sosiaali- ja terveysministeriö - Vammaisten henkilöiden oikeuksien
neuvottelukunta VANE